

Zellik

Afbraak in de Rand

13 maart 2010

Na enige deliberatie hadden we besloten om de Bavotocht in Zellik eens te proberen. Wanneer ik nu „wij“ schrijf is dat niet het pluralis majestatis, het koninklijke meervoud, dat je misschien zou vermoeden. Nee, ik was nu niet alleen op stap. Mijn dochter Aniek was er dit keer bij. Dat mag dan al niet zo bijzonder lijken, dat is het echter wel. Ze woont al ettelijke jaren in het verre Sevilla en het is niet zo vanzelfsprekend dat ze even naar hier overkomt. Maar wanneer dat gebeurt proberen we toch iedere keer iets samen te doen. Zodat we dit keer samen zijn gaan wandelen.

Toen we vertrokken begon het lichtjes te regenen maar dat heeft het gelukkig niet de hele tijd van de wandeling gedaan. Het werd uiteindelijk nog behoorlijk goed weer om in het heuvelachtige Pajottenland te gaan rondstruinen. Nu ja, het heeft daar in Zellik nog die naam maar het dorp ligt al in de Brusselse Rand. Dus groeien de industrieterreinen hier vrij vlot en is er een toenemende inwijking van anderstaligen. Niet zelden zijn dat Euro-ambtenaren die met de royale wedde die ze genieten in de nog tamelijk groene Rand zo wat alles opkopen wat er aan vastgoed te koop komt. Waarbij de lokale bevolking niet meer in staat is om tegen de alsmaar hogere prijzen op te bieden. Samen met het feit dat die inwijkelingen het meestal ook nog vertikken om Nederlands te leren, wat toch de officiële voertaal is in deze Vlaamse gemeente, veroorzaakt dat nogal wat spanningen. Het heeft ook recent aanleiding gegeven tot het uitvaardigen van nogal dubieuze gemeentelijke verordeningen die erop gericht zijn dat wie zich hier wil vestigen ook blijkt moet geven dat hij of zij het Nederlands in redelijke mate machtig is. Door het afleggen van een taal-examen. Waarop de geviseerden uiteraard spontaan in de gordijnen zijn geklommen en ze de zaak aanhangig hebben gemaakt bij het Hof in Straatsburg. Wordt vervolgd.

De E40 die we bij het begin van de wandeling alvast eens mochten oversteken. Gelukkig over een viaduct.

Van deze tribulaties was er gedurende de tocht niets te merken maar we waren er dan ook niet op uit om dergelijke zaken op te sporen. Wel was het de bedoeling om de „uitgezochte wandelpaden in volle natuur, door het golvende Pajottenland met zijn typische pittoreske dorpjes“ te verkennen die de organiserende Trekplusters uit Asse ons in het vooruitzicht hadden gesteld. De naam van de wandelclub is alleszins origineel want een „trekplaster“ staat voor een „trekpleister“. Een blaartrekkende pleister dus. En blaren komen er bij het wandelen nogal eens aan te pas. Bovendien betekent het in het dia-

lect iets of iemand die een onweerstaanbare aantrekkingskracht uitoefent. Je kon wel zeggen dat de natuur op deze tocht uitgezocht was. Dat was ook wel nodig in deze steeds verder verstedelijkende omgeving waar „natuur“ nog slechts schaars voorhanden is. Soms

is het niet meer dan een strookje bomen of struiken tussen de huizen of langs de spoorweg. Men heeft echter zijn best gedaan en er zaten enkele stukjes tussen die die naam verdienen. Voor de rest bleef de nabijheid van drukke autowegen vrijwel steeds merkbaar door de constante verkeersdreun. Op een bepaald punt stond zelfs een bord dat aangaf dat er daar een paddentrekplaats was. Waarschijnlijk komen die diertjes daar aan met de trein want het was althans zo dat ze het dubbele spoor moesten oversteken om bij de beek in de vallei te komen. Een onderneming die me niet zonder risico schijnt want erg snel te been zijn die amfibieën niet.

Zellik is nu een deel van de gemeente Asse en de beschermheilige van het dorp is Sint Bavo. Wat meteen ook de ondertitel van de tocht verklaart. Het dorp kent twee bekende personen: Gilles De Bilde en Emile Mpenza. Beiden voetballers. Je moet toch ergens mee beginnen.

Op onze tocht van 20 kilometer waren vier rust- en controleposten voorzien. Wat veel is in aantal maar niet noodzakelijk in kwaliteit. Een controlepost die tweemaal moest aangedaan worden had uiterst minieme sanitaire voorzieningen en dat stond nogal in contrast met de „verzorgde“ rustposten die Marching had beloofd. Zelfs het ene sterretje dat Aktivia er voor over had, lijkt me nog met al te gulle hand uitgedeeld.

We arriveerden al snel in Groot Bijgaarden. Dat dorp is onderdeel van Dilbeek en het komt regelmatig in het nieuws. Wat zei ik? Regelmatig? Dagelijks! Op het grondgebied van Groot Bijgaarden is het infame klaverblad te vinden waar de E40 aanknoopt aan de Ring R0 rond Brussel. Elke werkdag sta je daar geheid in de file. Die kan zich zelfs uitstrekken

Het indrukwekkende kasteel van Groot Bijgaarden.

tot Affligem en, als het helemaal bar is, tot aan Aalst en daar liggen toch ettelijke kilometer tussen. Groot Bijgaarden heeft verder enkele intrigerende en opvallende gebouwen. Er is allereerst het kasteel waar je niet naast kan kijken. Al helemaal niet omdat we vlakbij passeerden. Tot tweemaal toe zelfs. Het kasteel staat in een park van 14 hectaren groot. Het is in 1640 gebouwd in zand- en baksteen. De stenen brug over de slotgracht is gebouwd met afbraakmateriaal van een kerk uit Schaarbeek. Het gebruik van afbraakmateriaal is iets wat hier blijkbaar zeer consequent werd toegepast want het duikt bij de bouw van nog andere openbare gebouwen eveneens op. Men wist daar in Groot Bijgaarden al wat „recyclage“ betekende voordat het woord was uitgevonden. De brug leidt naar een indrukwekkend poortgebouw met ronde hoektorens. Het domein was oorspronkelijk eigendom van de heren van Bijgaarden maar in 1903 werd het verkocht aan ene Raymond Pelgrims. Links is het landhuis uitgebreid met een uitspringend gedeelte dat bekroond wordt met een curieuze peervormige toren. Aan de rechterkant is een uitspringend gedeelte te zien met trapgevels en een traptorentje. De vensters hebben kruiskozijnen en de in het kasteel geïntegreerde kapel verwijst naar de gotiek. Een verder zeer opvallend onderdeel van het kasteel is een vierkant 14de eeuwse donjon dat bekroond is met kantelen en ronde overstekende spietorentjes. Iets wat ik me in mijn jeugd altijd voorstelde bij een „echt“ kasteel. Het geheel is sinds 1940 een beschermd monument. Een raar tijdsgewricht om iets te beschermen waar toen overal alles in puin werd geschoten en gebombardeerd. Zoals de nabije classicistische kerk die in 1945 door een vliegende bom werd getroffen. Na de restauratie in 1950 werd de „Spaanse baksteen“ weer zichtbaar. Eerder al was de gotische kerk afgebrand en met de stenen daarvan werd de plint rond de kerk gebouwd. Op het plein voor de kerk staat het Pampoelhuis, op de plaats waar tot na de Eerste Wereldoorlog de hoeve „De Cam“ stond. Het Pampoelhuis is het gemeentehuis geweest van Groot Bijgaarden toen dat dorp nog een zelfstandige gemeente was. Het gebouw is in 1933 opgetrokken met (alweer) afbraakmateriaal uit het Brusselse. Indien ze daar in Groot Bijgaarden ooit

Het Pampoelhuis met rechts daarvan de vroeger onderwijzerswoning

een nieuwe naam zoeken voor hun gemeente dan kunnen ze het Herbruikgen noemen. Overigens heet het daar nu in het Frans Grand Bigard. Begot. Met het kasteel in Groot Bijgaarden is nog meer aan de hand. Het heeft gediend als achtergrond voor de opnamen van een jeugdreeks die een ongemeen groot succes heeft (gehad): Het Huis Anubis. Ik had er eerlijk gezegd nog nooit van gehoord maar de tijd dat ik naar jeugdseries op de TV keek ligt toch al een flinke tijd achter mij. Het feuilleton is nagesynchroniseerd in het Zweeds (Huset Anubis) en in het Spaans (La Casa de Anubis). In Duitsland heeft men het geheel nog eens overgedaan. Hetzelfde verhaal maar met Duitse acteurs. De story

gaat als volgt.

In een statig pand uit 1900 (!), dat dienst doet als internaat, wonen negen jongeren samen onder leiding van conciërge Victor. Wanneer Nienke erbij komt moet ze als ontgroening een nacht doorbrengen op de zolder van het huis. Ze doet daar een bizarre ontdekking: het huis heeft een geschiedenis, een groot mysterie waar niemand iets vanaf weet. Terwijl ieder op zijn eigen manier bezig is met school, vrienden, liefdes en volwassen worden, gaan de negen op zoek naar de verborgen geschiedenis van het huis. Dat hadden ze beter niet kunnen doen...

De serie heeft, onder andere, de Telekidsprijs gekregen en in 2007 de Gouden Stuiver. Er is zelfs een bordspel van gemaakt en dat heeft de prijs „Speelgoed van het jaar 2007“ gekregen.

De kerk van Groot Bijgaarden met de nu zichtbare „Spaanse“ baksteen.

Behalve dat vindt er dit jaar, voor de zevende keer, een speciaal evenement plaats rond het kasteel. We moeten er nog tot volgende maand, april, op wachten maar dan staat het park vol met bloeiende voorjaarsbloemen. Onder de leiding van vakspecialisten uit het bloembollenvak, Maarten en Pieter Bakker uit Nederland, zijn op het gehele park handmatig meer dan anderhalf miljoen bloembollen geplant door de medewerkers van het kasteel Groot Bijgaarden. Even een retorisch vraagje terzijde: Wat is de meest karakteristieke bloem van Nederland? Ik denk dat iedereen spontaan: „Tulp“ roept. „Tulpen uit Amsterdam“ weet je wel, de Keukenhof, weet je wel.

Enfin, indien Nederland ooit een nationale bloem zou moeten kiezen, in navolging van wat de Amerikaanse staten doen, dan moeten ze het niet verder zoeken dan de alom gekende en geprezen tulp. Goed, dit gezegd zijnde wil ik mijn Nederlandse lezertjes verzoeken even hun nationale gevoelens op een stofvrij en zacht plaatsje te parkeren want ik ga een schokkende onthulling doen. Nederland (en Europa, for that matter) heeft de tulp te danken aan... een Vlaming!! Ja, zoek maar even de frisse lucht op! Het was ene Busbecq (je moet natuurlijk een Frans klinkende naam hebben om Vlaming te zijn) die 1593 ambassadeur was in Constantinopel toen hij daar in een paleistuin een nieuwe bloem ontdekte: de tulp. Hij zond een aantal tulpenbollen naar zijn Hollandse vriend Carolus Clusius, een befaamd bioloog van de Hortus Botanicus (de Botanische Tuin) in Leiden. Die besloot om de bloemen in zijn eigen tuin te kweken. Het nieuws over deze wonderschone en ongewone bloem verspreidde zich als een lopend vuurtje. Rijke Hollanders waren bereid om fortuinen te betalen voor enkele van die tulpenbollen. Het gaf aanleiding tot een wilde speculatiegolf maar in 1617 luwde de abnormale belangstelling en dat veroorzaakte dan weer dat sommige speculanten in nauwe schoentjes kwamen te staan. Verder heb ik me laten vertellen dat de tulpenbol in de hongervinter aan het einde van de Tweede Wereldoorlog, het leven heeft gered van menig Nederlander boven de Moerdijk. Geen wonder dat men daar de tulp zo in het hart draagt.

Het programma van de 7de Internationale Bloembollententoonstelling (onthouden dat woord voor het Scrabble!) belooft ons, onder meer, tussen de eeuwenoude bomen een zee van perken met wilde miniatuurtulpjes, blauwe en gele druiven en vele andere bijzondere bolgewassen maar ook mooie viooltjes, azalea's en rododendrons. Er zijn daar niet minder dan 500 verschillende soorten bloeiende bloembollen te zien waaronder 300 soorten tulpen. Er is heel wat gebeurd sinds Busbecq en Clusius!

Nog steeds op het grondgebied van Groot Bijgaarden leidde de tocht ons naar de volgende controlepost en een groot domein dat heden ten dage eigendom is van de Broeders van de Christelijke Scholen. Zelf annunceren ze zich als „Kristelijk“. Tja, je moet ergens toch progressief in zijn. De hellende straat droeg de naam „Kloostermuur“ en er is daar inderdaad een eeuwenoude muur te zien. Reeds sinds de 17de eeuw staat die daar. Ze is zelfs geklasseerd. Hoewel men schade eraan met weinig oog voor die klassering heeft hersteld met nieuwe materialen. Belangrijker dan de muur is het klooster dat er achter ligt

De „gerepareerde“ kloostermuur.

en dat vrijwel volledig onzichtbaar blijft vanaf de straat. Volgens de legende zou hier de heilige Wivina geleefd hebben. In de twaalfde eeuw. Nadat de Benedictijner kloostergemeenschap zich in 1242 had afgescheurd van de abdij van Affligem (ze lustten het bier dat daar gebrouwen werd misschien niet) kreeg het klooster de status van abdij. Na de Franse revolutie kreeg het domein een zeer profane bestemming: het werd een fabriek voor cichorei. Maar dat werd weer rechtgezet toen in 1894 de voornoemde Broeders het eigendom verwierven. Er zijn nog enkele originele gebouwen op het terrein zoals de infirmerie en enkele gebouwen uit de 18de eeuw, uiteraard ook de reeds genoemde muur en de Sint Wivinakapel uit 1660. De rest van de gebouwen hebben de vlijtige Broeders er zelf bijgemaakt. Het geheel is sinds 1996 beschermd.

Het volgende dorp op onze weg droeg de wijdpolige naam van Sint-Martens-Bodegem. Omdat dat nogal een mondvul is, spreekt men daar ter plaatse van „Beugoem“.

Het is eveneens een deelgemeente van Dilbeek. Doorheen het dorp loopt van noord naar zuid de Molenbeek. Waarbij ik er toch stilaan begin aan te twijfelen of het wel dezelfde Molenbeek is die hier dichtbij in Wichelen in de Schelde uitmondt. Ik denk dat er meerdere beken

zijn die die naam dragen. Wat ook wat voor de hand ligt omdat vroeger allicht op een beetje beek met wat verval wel meerdere watermolens zullen gestaan hebben. Behalve dat heeft het dorp een laatgotische kerk uit kalkzandsteen. Merkwaardig eraan is dat de kerk een zogenaamde „kruisingstoren“ heeft. Een toren dus die ongeveer in het midden van de kerk staat en niet ergens aan een uiteinde. Iets wat me in Watou voor het eerst opviel en dat niet naliet me te verwonderen. De kerk is toegewijd, hoe kan het ook anders, aan Sint Maarten en ze is sinds 1938 beschermd. De kerkhofmuur is dat sinds 1981.

De sombere Sint-Maartenskerk van Beugoem

De rust- en controlepost was in een gebouw dat ik nog ken van eerdere wandelingen maar waarvan de naam me nog steeds onbekend is. Een nogal uitgebreid complex dat schijnbaar onderdak biedt aan verschillende verenigingen en activiteiten. We moesten hier een hele toer rond het gebouw maken om daar te terecht te komen waar de stempeltjes werden uitgedeeld. Op het terrein bevond zich ook een hotel. Een insectenhotel. Gestapelde stamme-

tjes die op de koppen voorzien waren van gaten waarin de insecten, zoals solitaire bijen, kunnen huishoudentje spelen. Tot voor kort dacht ik dat alle bijen uitsluitend in stammen leefden. Een imker heeft me uit de droom geholpen door te wijzen op het bestaan van soli-

taire bijen. Er komen in onze contreien zelfs zowaar ruim 330 soorten daarvan voor! Waaronder zijdebijen, groefbijen, zandbijen, metselbijen en behangersbijen. Met zijn allen kunnen die misschien wel een bouwbedrijfje opzetten. De solitaire bij doet alles alleen, ook het nestmaken, het zoeken naar voedsel en het leggen van eitjes. Soms liggen de nesten dicht bij elkaar en vormen ze kolonies maar dat is lang niet altijd zo. Soms wordt dezelfde hoofdingang gebruikt voor verschillende nesten maar ook dat hangt van de soort af. Ze leven vaak maar een paar weken en de nako-

melingen overwinteren soms als larve, soms als pop en soms als imago. Wilde bijen zijn vaak sterk afhankelijk van hun biotoop. Soms zijn ze voor hun voedsel (nectar en stuifmeel) geheel afhankelijk van één soort plant. Hetgeen ze wel erg kwetsbaar maakt.

Op weg naar het eindpunt liepen we nog door de Bruinelievenheerstraat. Daar was ik al eerder eens geweest maar de bruine Lieve Heer aan het kruis was dit keer niet meer te zien. Het kruisbeeld stond ook in het tuintje van een particulier en misschien is die wel van zijn geloof gevallen.

Compagnon de route

© Michel Christiaens